

PROGLAŠENE NAJBOLJE NOVE HRVATSKE RIJEČI ZA 2018.

Dodjela Šreterove nagrade za najbolju novu hrvatsku riječ održana je 16. ožujka 2019. (subota) u 12 sati u Lipiku, u dvorani Qvella Bolnice Lipik – pred brojnim gostima iz Osijeka, Zagreba i Lipika.

Okupljenima su se pozdravnim riječima obratili gradonačelnik Lipika Vinko Kasana i predsjednik Zaklade „Dr. Ivan Šreter“ Damir Foretić. Zaklada materijalno i moralno od 2007. podupire časopis Jezik koji provodi natječaj, a Grad Lipik prihvatio se ove godine pokroviteljstva svečanosti dodjela nagrade.

Prije same dodjele prikazan je dokumentarni film o Ivanu Šreteru: Časnik Mirotvorac koji je premijeru imao prije deset godina, 9. lipnja 2009., autora Dražena Bušića u produkciji Zaklade. Film govori o životu i teškoj sudbini dr. Šretera, njegovu mučeništvu i jezičnom stradalništvu (jer je bio progonjen zbog upotrebe hrvatskoga jezika, zbog riječi umirovljeni časnik), o natječaju za najbolju novu riječ koji prigodno nosi njegovo ime. Šreterova obitelj i prijatelji, svjedoci njegova života i sudbine, ogorčeni su činjenicom da Šreterove ubojice nisu privedene pravdi, a osobito je teško da mu se i grob ne zna.

O uspomeni na dr. Šretera, govorila je njegova kolegica, liječnica u Lipiku prim. dr. sc. Senka Slivar. Dr. Šreter bio joj je mentorom i dr. Slivar progovorila je okupljenima o posve privatnoj i intimnoj osobi dr. Šretera. U Šreterovoj ostavštini pronađena je i njegova pjesma, šaljivih 18 kvintina (peterostiha) iz liječničkoga života na melodiju *Hvalile se mlade Kaštelanke*, iz koje je dr. Slivar pročitala nekoliko stihova. Dr. Slivar i sama je pjesnikinja pa je iz svoje tada neobjavljene zbirke pjesama pročitala pjesmu *U biserima*. Riječ je o pjesmi iz njezine zbirke *Čipkasta oaza sna* koja je predstavljena 24. travnja 2019. u Zagrebu

Hrvoje Hitrec u svom je poslovično oštrom i izravnom stilu održao kraći govor Gdje je doktor Šreter, gdje je hrvatski jezik? tražeći da se napokon pronađe grob dr. Šretera i da napokon pravdi privedemo njegove ubojice; tražeći sustavnu skrb nad hrvatskim jezikom koja, na žalost, izostaje u svim područjima javnoga života. Neprijavljene nove riječi bila je tema predavanja prof. emerita Igora Čatića. Govorio je o novim hrvatskim riječima koje nisu mogle ući u natječaj, a potrebne su i dobre (slavnik, utjecajnik, oporaba i sl.).

Pobjednike je proglasila glavna urednica časopisa Jezik, voditeljica natječaja i predsjednica natječajnoga povjerenstva prof. dr. sc. Sanda Ham. Povjerenstvo (akademik Stjepan Babić, počasni predsjednik Povjerenstva i počasni član Jezikova Uredničkoga vijeća; dr. sc. Nataša Bašić, članica Uredništva Jezika; doc. dr. sc. Dubravka Smajić, članica Uredničkog vijeća Jezika; prof. dr. sc. Mario Grčević, član Uredništva Jezika; prof. dr. sc. Mile Mamić, član Uredničkoga vijeća Jezika; Hrvoje Hitrec, književnik; prof. emeritus Igor Čatić, dr. sc. Zvonimir Jakobović) ove je godine izabralo tri nove riječi.

1. Zapororje (umjesto proširenoga i nepotrebnoga anglizma *backstage*)

Autorica je profesorica hrvatskoga jezika iz Vinkovaca Lidija Stević Brtan koja je riječ prvi put prijavila prije nekoliko godina. Zbog nagloga i neočekivanoga širenja anglizma *backstage* (u novinskom stilu osobito) i zbog toga što u hrvatskom jeziku do sada nije postojala jedna riječ kojom bi se imenovao prostor *iza pozornice* (za *pozornicom*), Povjerenstvo je odlučilo riječi *zapororje* dati prvu nagradu. Riječ je tvorbena dobro usustavljena, što *backstage* nije. Pridjev je *zapororni*, dok prema *backstage* pridjev nije čest i običan: *backstageovski* i to uz dvojbu kako ga pisati: prema izgovoru kao već udomaćenu tuđicu: *bekstjedžovski* (sic!) ili prema izvornom pisanju kao neudomaćenu tuđicu: *backstageovski*. Uz *zapororje* tih dvojbi nema. Prvonagrađenoj pripada 5 000 kn, kipić koji prikazuje dr. Šretera (rad akademskog kipara Tonka Fabrisa) i diploma.

2. Oznak, oznakoviti, oznakovljenje (umjesto *brend*, *brendirati*, *brendiranje*)

Autor je Drago Štambuk, liječnik i književnik, a trenutačno hrvatski veleposlanik u Iranu, u Teheranu. Na dodjeli je pročitan njegov nadahnuti govor koji je prigodno poslao iz Teherana jer zbog svojih dužnosti nije mogao nazočiti dodjeli. Drago Štambuk 2008. dobio je nagradu za riječ *proširnica* (umjesto *stent*), a tada je bio veleposlanik u Japanu. Tvorac je još nekih, sada već općepoznatih riječi: *kopnica* (sida), *ritmodajnik* (*pace-maker*). Za riječ *brend* predlagane su tijekom godina različite hrvatske zamjene: *imekaz*, *označje*, *prepoznajnica*; *usvješćivanje* i *označavanje* (umjesto *brendiranje*), ali *oznak* ima najbolje tvorbene mogućnosti, najkraći je, nije značenjski zauzet. Drugonagrađenomu pripada 3 000 kn, kipić koji prikazuje dr. Šretera (rad akademskog kipara Tonka Fabrisa) i diploma.

3. Bilješkinja

Autorica je Carmen Lešina, profesorica hrvatskoga jezika iz Splita. Iako za hrvatski jezik postoji Nacionalna klasifikacija zanimanja s nazivima u muškom i ženskom rodu pod brojem 2429.51.7 postoji uređeni mocijski par (naziv za mušku i žensku osobu) koji glasi: javni bilježnik/javna bilježnica, Povjerenstvo je smatralo da je naziv bilješkinja bolji jer je jednoznačan. Bilježnica, naime ima više značenja, u prvom značenju: *svezak ukoričenih ili uvezanih listova papira za pisanje ili crtanje, teka, pisanka, kajdanka, svaštara, crtanka*, a tek u drugom značenju (*ženski parnjak imenici bilježnik*). Na Hrvatskom jezičnom portalu, samo je jedno značenje *bilježnice – mala knjižica, teka za pisanje i pravljenje bilježaka*. *Bilješkinja* ima samo jedno značenje – žena koja se bavi javnobilježničkom djelatnosti. Tvorbeno je dobro usustavljena, tvorena je kao *sutkinja* ili *pedagoginja*. Trećenagrađenoj pripada 1. 500 kn, kipić koji prikazuje dr. Šretera (rad akademskog kipara Tonka Fabrisa) i diploma.

Svi su sudionici bogatoga programa i dobro posjećene dodjele Šreterove nagrade pozvali hrvatske državne institucije da pronađu Šreterov grob i pravdi privedu njegove ubojice, a osobito je to bilo naglašeno u prikazanom dokumentarnom filmu o dr. Šreteru.

Sanda Ham